

סוף זמן קרי"ש

עש"ק דברים

8:54

עש"ק ואתחנן 8:57

מאן דלא קרי קריש בענתיה
בגדיו הוא כל ההוא יומא
הדרק בלק ספד.

בי"ה

ממעיינינו התאחדותנו

י"ף ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חברת יסודי התורה

פרשת דברים

מס' ביצה י"א: עד י"ג

פרשת ואתחנן

מס' ביצה י"ד: עד ט"ו

תנ"א (א מן ליעם) רבי"נ תנורא"י
(אזי אבא לטבטיקין אין ארבעת חזיות)
מזכיר רבינו שליט"א בסיום ספר קידושין

ז' אב תשס"ח

דברים

שנה י' גליון ל"ט (ת"ל)

תוכחה בשביל ערבות

אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל וגו' בערבה מול סוף וגו', ופירשתי ע"ד הרמז שכאן התנצל משה רבינו ע"ה מדוע מוכיח אותם לפני מותו, הלא בחייו אם הוכיח אותם אין צורך לחרות אפס עליו, כי היה מנהיגם והמנהיג חייב להוכיח את דורו ולהדריכם בדרך הישרה, כמו שכתוב לקמן (פסוק יג) ואשימם בראשיכם, ופירש"י למד שאשמותיהם עתו למוט יובא מנהיג אחר תחנינו, יהיה פלא בעיניהם מדוע הוא מוכיחם, על זה אמר אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל, ופירש"י הן דברי תוכחות, בערבה, ר"ל אף שאני לא אהיה עוד מנהיג שלכם, מכל מקום אני מוכיח אתכם מכח ערבות, כי ישראל ערבים זה לזה, ואף מי שאינו מנהיג צריך להוכיח, על כן מול סוף, דהיינו גם כשאני עומד מול סופי אבוא אליכם בדברי תוכחה. (ועיין באור החיים הקדוש).

בבעת פירוט

מיהר עליהם בג' ימים

אחד עשר יום מחורב. פירש"י והקב"ה מיהר עליהם בג' ימים יראה כי ט"ב הוא יום אביקת יעקב ע"ה עם המלאך ותקע כף ירך יעקב ולא רצה הקב"ה שיהי' אותו יום בתוך ימי מרגלים שהוא לפורענות ע"כ הובילם בג' ימים כדי שיהי' חזרת מרגלים ביום ח' א"ב טרם נכנסו ט' אב ואם לא הרשיעו או חשבו בתשובה מעלותא או אותה ליל ת"ב ה"י מתתקנים ואחר יתוקן כף יעקב כאשר יהי' לעיל בב"א ע"כ כתיב לקמן עד מדרך כף רגל עד שיתוקן הכף והם בעריה קלקלו בדבה שלהם וקבעו בכ"י לחרות ומי"מ מיד אחר עבור ט"ב ובטלה שליטת הסם חזרו בתשובה מאליהם וחגרו כלי מלחמתם משי"ה רמז בבאן אחד עשר יום וגו' יהיה בארבעים שנה שנעשה מהם מ' שנה.

תורת משה

הוי בשבועה

ראה נתתי לפניכם את הארץ וכו' אשר נשבע ד' לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב. ולי"ד וכו' לא ידעין מי ה"י אבותיהן ולמה לי כפילות השלשן וי"ל הדנה איתא בגמ' נדרים דכל מה שאומר אדם ג' פעמים הוא שבעה וא"כ הא הקב"ה הבטיח לאברהם ליצחק וליעקב כל חד בפני עצמו והיא שבועה בזה מיושב מה שאמר אשר נשבע ד' וכו' דלא מציעו בשום מקום שנשבע לאבותינו אמנם בהנ"ל יחא דכין שאמר ג' פעמים ה"י כשבועה וא"ש אשר נשבע ד' לאבותיכם וא"ת היכן מציעו שנשבע אלא ע"ש שאמר לאברהם ליצחק וליעקב לכל חד בפני עצמו וא"כ ה"י כשבועה.

דברי מהר"א

עשו תשובה מאהבה

ג"ל לתרץ קושיית המפרשים מדוע הזכיר משה רבינו כאן חטאם רק ברמז ולהלן בפ' הבאות הזכירים בפירוט, ומדוע לא חש לכבדם גם שם, ויתבאר עפ"י הקדושת לוי ולה"ה (פ' האזינו), לפרש אמרו ז"ל, ולקחתם לכם ביום הראשון, וכי ראשון הוא וכו', אלא ראשון לחשבון עונות, ותור"ד כי ידוע מאחז"ל שעי' תשובה מיראה הודונית נהפכו לשגגות, וע"י תשובה מאהבה הודונית נהפכו לזכות, וע"כ בחג הזה שאנו

באים לחסות בצל ד', ע"י מצות ומעוט מאהבת השי"ת, או מונה העונות לידע כמה מצות יהי' חילוף העונות, משא"כ עד סוכות דהוא מיראה, אוי לא ימנה כלל, שעייין הם שגגות, וזה פירוש ראשון לחשבון עונות עיי"ש. והנה כבר ביארנו בדברינו לעיל, שלא ה"י תוכחה זו לאפרושי מאיסורא, שכבר היו ישראל מנוקים מעונות אלו ונתכפר להם, אלא שהוכיחם משרע"ה כדי להעלותם לבחי' תשובה עליאה ומאהבה, וקבלו ישראל תוכחתו, כמפורש במד"ר, א"ל הקב"ה למשה, הואיל וקבלו ישראל תוכחתו, צריך אתה לברכן מיד חזר וברכן וכו', ובוה א"ש שבפסוק ראשון הזכיר החטאים רק ברמז, דטרם שעשו תשובה מאהבה, לא נכנסו העונות בחשבון הזכות, וטוב להעלימם, ואף שכבר עשו תשובה ונתהפכו לשגגות, מי"מ גם השגגות אינם לכבדן של ישראל להוכיח, וע"כ הזכירם רק ברמז, אבל אחר שעשו תשובה מאהבה ונעשו זכות, מכאן ואילך הזכירם בפירוט והו כבודם.

דברי יואל

ויברך אתכם כאשר דבר לכם

ויברך אתכם כאשר דיבר לכם י"ל על פי מה דאיתא בווהר הקדוש (תרומה דף קנב). בזמנא דהווי ישראל בארעא קדישא הוה נחית לון מוזנא מאתר עלאה, ואינן יהבי חולק תמצית לעמין עובדי כוכבים, ועמין כולוהו לא אתונוי אלא מתמצית, השתא דישאל אינן בגלותא אתהפך בגוונא אחרא, מהל למכא דאתקין סעודתא לבני ביתיה, כל זמנא דאינן עבדי רעותיה אבל סעודתא עם מלאכ, ויהבי לכלבי חולק גרמין למגרה, בשעתא דבני ביתיה לא עבדי רעותא דמלאכ, מלאכ יהיב כל סעודתא לכלבי וסליק לון גרמי, עכ"ל. וזהו ביאור הפסוק ויברך אתכם כאשר דבר לכם, היינו שיוכר בני ישראל לשוב אל המנוחה ולא הנחלה, ויושפע שפע ברכה דלעילא אליהם ולא לאומות העולם, ואומות העולם לא יהיו נונים רק מן התמצית, ודלא כבומן הגלות שהשפע יורד לאומות העולם ובני ישראל מנותן רק מן התמצית.

ברך משה

הקב"ה נותן לנו כח בכל רגע

כי ה' אלהיך ברכך בכל מעשה ירך ידע לכתך במדבר הגדול והנורא זה ארבעים שנה ה' אלהיך עמך לא חסרת דבר. ויתבאר על פי מה שכתב הרמ"ק בספר תומור דבורה (פרק א) בפירוט הכתוב (מיכה ז יח) מי אל כמוך, מורה היות הקב"ה מלך נעלב סובל עלבון אשר לא יכילוהו הרעיון, הרי אין דבר נעלם מהשגחתו, ואין רגע שלא יהא האדם ניוון ומתקיים מכח עליון השופע עליו, ועם היות שהאדם חוטא בכח ההוא, הקב"ה אינו מונע ממנו כלל, אלא סובל עלבונו להשפיע בו, כה הוא מוציא אותו כח בחטא ובעק, עכ"ד. ובוה פי"א זלה"ה בייט לב (פ' וירא) הכתוב (דברים ט ז) מורים הייתם עם ה', כלמר בכחו הגדול אתם ממרים כנגדו יתברך, אוי לאותו בושה וכלימה, עכ"ד. וזה שאמר הכתוב ה' אלהיך עמך, אם בכל רגע ה' אלהיך עמך וידעת כי כל הכוחות הוא ממנו, ואין רגע שלא יהא האדם ניוון ומתקיים מכח עליון השופע עליו, או לא חסרת דבר, ולא תפגום כלום, כי איך יוכלו להציא כוחותיו יתברך להמרות את פיו ח"ו.

כ"ק מרן אמרר שליט"א

ממעייני השבוע

אלה הדברים וגו' וחצרות ודי זהב

על פסוק זה פירש במדרש וברשי' ההוכיח על חטא העגל ומחלוקתו של קרח, חצרות זה מחלוקות של קרח, ודי זהב זה חטא העגל וכו', ודקדקו המפרשים הלא מעשה העגל ה"י קודם למחלוקותו של קרח ולמה הקדים את המאמר, היות כי ירבו גם רבו התיודעים הנאמרים בזה אמרין ללקטם כעמיר גורנה להביאם פה, מתחילה נאמר ע"פ מה דאיתא במדרש (הובא גם בפירוש רש"י בפר' יתרו) אמר משה רבינו ע"ה לפני הקב"ה מפני מה אתה רוצה להענישם על חטא העגל הלא אמרת אנכי ולא יהי' לך בלשון יחיד ולי צוית ולא להם זה ה"י מלמד משה סינגוריא על ישראל, והנה במחלוקתו של קרח אמרו כולנו שמענו מפי הקב"ה אנכי ולא יהי' לך וכוונתם דמחמת ששמענו בלשון יחיד א"כ כ"א מאתנו חשוב בעיני הקב"ה כמשה והשתא יובן בזה שאמר מקודם חצרות ר"ל דמכח החטא של קרח ועדתו נתעורר ודי זהב דהיינו החטא של העגל דשוב אין יכולים ללמד עליהם זכות ולהצטדק דהא במחלוקתו של קרח יש סתירה לזה, כך מצאתי כתוב בספר דרדשי שמואל בשם הגאון הרבי ר' העשיל ז"ל (ואח"כ מצאתי שבמדרש יהונתן הביא זה בשם הגאון רבי יונתן אייבשיין זצ"ל).

ובילקוט הגרשוני בפרשתן כתב דבר נפלא: כי כשם שאם המנהיג קטן במדרגה ממדרגת העם אינו מוצלח להיות מנהיג העם כן אם הוא גדול יותר מדאי ג"כ אינו מוצלח לנהל אותם אחרי שאינם יכולים להתדמות אליו וללמדו ממנו באמרום לאו בכל יומא מתרחיש גברא רבה בזה וכו' וחידוש הוא ומחידוש לא גמרין ועכ"ז יובן קצת מ"ט משה מת ויהושע מכינס לפי שתי"ח כל זמן שמזקינים דעתן מתיישבת יותר והי' האיש משה הולך וגדול מאוד עד שנודרך ביתר ונעשה למלאך אלקים ולא הכושר להיות מנהיג וזה ה"י ג"כ טענת העם שכאמרו לאהרן לעשות להם אלהים כי זה משה האיש לא ידענו מה ה"י לו כלומר אין אנו יודעים ומשיגים מה ה"י לו שזכה למעלה גבוהה כזאת ואינו מוצלח לילך לפנינו ע"כ קום עשה לנו אלהים, ואם לזה היתה מחשבתם אין פשעם גדול כ"כ, אבל כל זה רק אם ה"י חושבים באמת את משה למלאך ה' צבאות מופלג במעלה מכל בני דורו, אבל בוא וראה במחלוקתו של קרח השוה את כל ישראל באמרו כי כל העדה כולם קדושים א"כ חזר וניעור חטא העגל וז"ש וחצירות מחלוקותו של קרח ואח"כ ודי זהב העגל, ע"ש עוד דברים נעימים בזה.

ובנתיבות יושר (להגאון ר' משולם ליבערמאן בן הגה"ק ר' שמעון ליב"מ וחתן הגה"ק מהרצ"ה הכהן גלאנץ) תירץ עפ"ימ דאיתא בתחומא פ' קרח ובילקוט שם (רמז תשי"ג) ויאמר אל ה' את פל אל מנחתם, אל תקבלם בתשובה וצריך טעם לזה, וי"ל שדרשו חז"ל (יומא כג.) כל המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו שנא' נושא עון ועובר על פשע, נמצא הקב"ה עושה מדה כנגד מדה כיון שהאדם מעביר על מדותיו, הקב"ה גם כן מעביר על פשעיו ואינו עומד על מדתו להנקם מעובדי רצונו ולפ"ז מי שעומד במחלוקת הרי ע"כ אינו מעביר על מדותיו ולכן לא תקבלו בתשובה והאילו אינו מעביר על מדותיו.

ואלה תולדות

הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זי"ע נולד בשנת תקי"ה לאביו הגאון ר' אברהם אליעזר אבדק"ק יוזעפאף אשר היה ממשפחה החשובה הרוויץ הלויים הנחשבת למשפחה מיוחסת, גם נתייחסו עד להשליה הקי רבי ישעיהו הרוויץ והחווה היה דור עשירי של השליה הקי ולאמו מרת מאטיל ע"ה בתו של הגה"ק ר' קאפלי ליקאווער זי"ע, ומסופר שבעת שלחק רבי קאפלי את הבחור אברהם אליעזר לחתן לבתו הבטיח לו חמש עשרה שנה מזונות על שלחנו, ובין התנאים כתב שאם הילד הראשון יהיה בן זכר תהיה לו ר' קאפלי הדעה המכרעת בחינוכו, ואכן כשנולד החווה נמסר הילד לידי זקנו רבי קאפלי, נשכחו ולגדלו, והעביר את הילד לעיר טארינגראד, וגם אחרי חפצו החמש עשרה שנה ואביו רבי אברהם אליעזר נתקבל לרב יוזעפאף, נשאר הילד בטארינגראד, סמוך ונראה על שולחן סבו הגדול, ונשאר קשור לוקנו רבי קאפלי כל ימיו, ואף בשנים רבות אחר כך היה מדבר מזקנו הקי.

עדנו בקטנותו התנהג בקדושה ובפרישה יתרה, ומסופר שדרכו היה לברוח מחחדר, והמלמד הכהו ע"ז, פי"א הלך המלמד בלאט באחוריו וראה איך שנכנס לעיר בין תולעים העוקצים וצועק שמע ישראל וגי ומאז חדל להכותו.

בהיותו כבר שנים עשרה קבל עליו הילד יעקב יצחק לא להסתכל אל מחוץ לדי, אמותיו ולשם כך היה קושר את עיניו במטפחת כדי שלא יוכל לראות וכך התהלך שבע שנים רצופות בעיניים צעומות, עד שבא לשיטאווא והרה"ק הרבי רבי שמעלקע מניקזשבורג זי"ע עזר לו שוידר את המטפחת ואמר לו חייב הצדיק להרגיל את איבריו שלא יראה ברע ולא ישמע ברע.

בעת שהי' הרה"ק ר"ר זושא זי"ע נע ונד בכל עיר ועיר טרם ידעו ממנו, בא אל העיר אשר גר שם, והוא הי' אז נער בן עשר שנים, וכאשר ר"ר זושא עמד להתפלל אחורי התנור מסופר בטליתו כדרכו, אז הבין אל הנער הרה"ק מלובלין ולא אמר לו דבר והחזיר מנו והתפלל כדרכו, ופתחו מעיינות תהום דמעות של הנער הזה וזלגו דמעות מעין הפגות שעה ושתים ור"ר זושא לא הביט עליו כלל עד שפסקו דמעות עיניו וירד דם, אז חזר ר"ר זושא אליו ואמר לו נפש רוחו יש לך מנחה כי נתתי לך, ורעת לך לאחי אלימלך ויהי לך נשמה ג"כ, ומאז נעשה תלמיד הקי אלימלך זי"ע ועייניו נתקרב לרבו של ר"א היה הרה"ק המגיד הגדול ממעורטש זי"ע.

האיש מקדש

כשהגיע לפרקו הציעו להוריו שידוכים רבים והם בחרו לבנם הקי בתו של עשיר אחד שהיתה לו בת יחידה, ולפני החתונה אמר הבחור הצעיר שהנה איפסקא בגמרא אסור לאדם שיקדש אשה עד שיראנה, לכן רוצה להסתכל בפני הכלה, ויהי כאשר הרים את עיניו הקי להסתכל בפניה אמר תיכף לאביו ולזקנו שאינו רוצה בשידוך זה ורוצה לעלות את השידוך, כי אמר שאינו רואה צלם אלוקים בפניה, אך אביו צויה עליו שיקדשנה מקודם ואם ירצה גירשנה אחי"כ, וכן הוי שקדשה ותיכף אחר החתונה ברז ממנה, וברא אל הרבי ר' בער ממעורטש זי"ע ורק משם שלח גט פיטורין לאשתו, ולפלא שלימים ראו את עיניו הבדולחים של החתן הצעיר כי לא עברה ימים חמשים מצא והחלה הנ"ל המירה את דתה רח"ל, אחרי זה נשדד שנית עם הרבנית הצדקנית מרת טילה שפרינצא ע"ה בת הר"ר צבי הירש מלאנצוט ושם קבע אהלו.

תיכף אחר חתונתו בא אצל הרבי ר' שמעלקא, ולמד אצלו שתי שנים בשיבתו, בעת למדו בישיבתו היה המנהג שהוא היה אומר כל יום חברכות בקול רם לפני רבו, והוא ענה אמר, ויקאנו בו החברים, אכן הר"ש אמר שעל חברכות של שני עונות אמר בכל הפמליא של מעלה, ומצאנו ראינו במכתב קודש אשר כתב הרה"ק רבי שלמה מקשאנוב זי"ע מתלמידיו של הרבי ר' שמעלקע זי"ע, בה מתאר את חבירו הצעיר רבי יעקב יצחק בשנות לימודם יחדיו אצל רבם הרבי רבי שמעלקע זי"ע, וז"ל: בעת החווה היה שם הרב הקדוש מורנו יעקב יצחק אשר נעשה אחי"כ כמה שנים רבי לובלין, והיה גיב שתי שנים אחרי חתונתו, והיה יושב בישיבה בשפל מקום ולא הביט מארבע אמותיו חוצה בשום אדם וזולת בפני רבו, רק הלך תמיד בשח עינים, אך זאת ראיתי כי הרבי ר' שמעלקע חייב אותו מאוד וכו', היה דבוק בדביקות נפלאה בהשי"ת ופניו היה צהובים מחמת שמיחה, עכ"ל, ולגירסא אחת הגיע אל המגיד הגדול ממעורטש זי"ע, ויהי דרך רבו הרבי רבי שמעלקע זי"ע, ואחרי

הילולא די צדיקים

מזן הגה"ק החווה מלובלין זי"ע

מ' באב

הסתלקות הרבי רבי בער דבק עצמו שנית בהרה"ק הרבי רבי שמעלקע זי"ע אך מחמת שהי' הרבי רבי שמעלקע דר בריחוק מקום ממנו, ע"כ התדבק עצמו בהרבי רבי אלימלך וכמסופר למעלה המעשה מהרבי רבי זושא זי"ע, גם נסע להסתופף בצל הרה"ק ממברדיטשוב זי"ע, וכמו"כ נסע להסתופף בצל הרה"ק רבי ר' מיכל מזלצטשוב זי"ע, ובצל הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע ובחסכתו לספר הקי אור פני משה מרבו זה כותב בוה"ל כי כשהייתי בילדותי הייתי סר למשמעתו ושתייתי ממינו הנאמנים עכ"ל.

נשיאות

במזות ובחסכתו רבו הקי הרה"ק זי"ע קבע אהלו בעיר לאנצוהוט, והתחיל למשוך אליו עדה עוד בחי רבו הקי ואחי"כ עבר בקי"ק ראווענדאו והי' שם לערך שנה, וחזר משם ללאנצוהוט, ונמא בספר החכמה מאיין שכשהתגורר בלאנצוהוט ראה בחלומו שאחד אומר לו "לך לך מארצך וממולדתך אל הארץ אשר אראך עיר לובלין" ושאל אותו מי אתה, אמר לו אני הוא שנאמר לו לך לך מארצך וכו', והבין שהי' זה אברהם אבינו ע"ה, ועבר ללובלין. ובספר חמדה נוזח מסופר אותו המעשה בשינוי קצת, בוה"ל, אמר כ"ק אא"ז מצאנו זי"ע, שיש לו בקבלה שאברהם אבינו ע"ה הלך בטריימיל וקאפטען עם שדך און זאקין וחאלאט, כי הה"ק מלובלין ז"ל היה דר בתחילה בלאנצוט, ונהג מעט את הרביסטעווע, והיה לרבו ר' אלימלך מליונענס ז"ל תרעומת עליו, וכאשר נתוודע להה"ק מלובלין מזה, נסע אליו ושאל אותו אם אמת הדבר שיש לו תרעומת, והשיב לו הן, חזר תיכף לביתו ולקח את בני ביתו ועקר דירתו משם, כדי להתרחק מליונענס, והגיע לעיר לובלין ביום עש"ק והלך לבית הכנסת להתפלל או ללמוד, והרבנית שלו עם הילדים נשארו על המרכבה וכו', אחר שעברו איהם שעות בא הה"ק הנ"ל להנחלה לשאלו בשלמים וכו', אחר התפילה נשאר הה"ק מלובלין קצת זמן בבית הכנסת, ובא אצלו איש אחד מלובש בטריימיל וקאפטין וחאלאט ושיך און זאקין, נתן לו שלום ואמר לו שבתא טבא, ראה הולבלינער שאותו איש אינו מעלמא הדין, שאל אותו מי הוא והשיב לו אני הוא אותו שאמר לו הקב"ה לך לך מארצך.

ובתושנת האיר על כל הבאים להסתופף בצל קדשו ואף לפשוטי עם השפע מלוא פנינים קדושה וטהרה, ומסופר שבימיו הי' איש פשוט שראה בכל הזדמנות האדן שחסידי הרה"ק מלובלין נטעים לקבל פני רבם הקדוש ומכניסם עצמן בהכנה דרבה קודם הנסיעה, רצה גם הוא ליסע עמהם, וכן הוה שפעי"א קודם יו"ט נסע עמהם, ובחזירתם אחר יו"ט מהרה"ק אמר כ"א לחבירו מה שקיבל על עצמו דבר חדש בעבודת השי"ת ממה שראה אצל הרה"ק, והאיש הזה אמר שהוא קיבל על עצמו שהיות שראה שבכל פעם שהרה"ק בירך ברכה אחת לבש לזה בגד מיוחד, ע"כ גם הוא קיבל על עצמו כזאת, וכאשר תפטר מאתם באמצע הדרך לילך למסחריו והי' במלון הסיתו היצה"ר לעבור עבירה, אבל מיד הי' צמא למים והי' צריך לשתות, וכאשר לבש הבגד תלמידו הגדולים, אשר גם הם בעצמם האירו פני תבל בקדושתם וטהרתם, ובנייהם היוו הקדוש זי"ע, הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע, הרה"ק מראפשיטש זי"ע, הרה"ק האור לשמים מאפטע זי"ע, הרה"ק מראדשיץ זי"ע, ורביה"ק הישמח

רב נבנ

ידוע אימרת קדשו של הרה"ק רבי אלעזר"ל מדזשיקוב זי"ע: הולבלינער הוא היה רב, ומי שלא ראה את הרבי מלובלין לא ראה רבי מעולם. (אור הנפלאות אות 4) וידוע בפי החסידים שבלובלין התקבצו ובאו קיבוץ גדול של חסידים ואנשי מעשה ישיבתם וכאשר קרא את שם השבת יהודה אמר "עם שייטע ע"כ אמר כן הו' שהייטב לב זרח והאיר ע"פ תבל באור תורתו וצדקתו, ולאורו הלכו אלפים, ואילו הבת מרת ראכיל כאשר (המשך בעמוד ד)

משה זי"ע, וידוע הסיפור שהיה הישמח משה אצלו ואמר לו שהחסיד צהלנו בפניו ואבלו בלבו, והדברים ידועים (עיין בספח"ק ייטב פנים מאמר פיה לעינים) כמו"כ ידוע שפעם נסע הישמח משה לחווה זי"ע והגיד הנכבד מו"ה יעקב משיטאווא הישמח משה לעצמו שחז"ל אמרו כל המבני"א דרוון לתי"ח ולא כתיב כל הנותן אלא גם השליח המביא הוא בבחינת ביכורים, כאשר הגיע אל החווה זי"ע ונתן לו את הטאבאק אמר לו החווה א ריח של ביכורים וחז"ל אמרו כל המביא שגם השליח המביא הי"ה כביכורים, כמו"כ נסע אליו הרה"ק הארי דבי עליצי זי"ע. גם הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע נסע אל החווה הקי מלובלין וגם הגדיר והפליג גדולת הרה"ק מלובלין זי"ע וכה אמר :

כשבאים ללובלין יש לצייר שנמצאים בארץ ישראל, חצר הביהמ"ד הוא כירושלים, ביהמ"ד הוא הר הבית, דירת הרה"ק מלובלין הוא כהאלום והעזרה וההיכל, חדרו של הרה"ק הוא קודש הקדשים, ואילו השכינה מדברת מתוך גורנו של החווה הקדוש, ואז יוכלו להבין מיהו הרבי מלובלין. (נפלאות הרבי). במיוחד היה ידוע גדול מדת השמחה אשר שאבו בלובלין, וצדיקים רבים העידו על השמחה הגדולה ששררה בלובלין, ובספר שיח זקנים מביא בוה"ל שמעתי בשם כ"ק אדמו"ר מסטיטשין זצ"ל, ששמע מאביו הרה"ק ר' יצחק מסטיטשין זצ"ל, ששמע מאביו הרה"ק מראוואדוב זצ"ל, ששמע מהרבי הרה"ק ר' אליעזר מדזשיקוב זצ"ל, שדרכו של אביו הרבי מראפשיץ זצ"ל כשנעס לרבותיו הקדושים, היה דרכו להתחיל מהחווה ולנסוע אחר כך לקאונץ ולכמה צדיקים, ואחי"כ בדרכו חזרה היה עוד הפעם נסע להחווה ואחי"כ חזר לראפשיץ, ואמר על זה, "מ"דארף אנהייבן מיט שמחה און עדיגן מיט שמחה", ובספר דברי תורה מסופר שלפני חתונת הרה"ק הארי דבי עליצי זי"ע עם בתו של רבינו הישמח משה זי"ע, היה אצל החווה מלובלין זי"ע, ושאלו אם יוכל לאביו לקבל פני רבו ביו"ט בשנה הראשונה, והשיב לו החווה זי"ע "אלינו" מותר, גם בשנה הראשונה, ומבאר הגה"ק ממנוקאטש זצוק"ל בספר דברי תורה דנהג שאצל כל הצדיקים היה להם ענין מיוחד שעי"ז עבדו, ואצל הרה"ק מלובלין זי"ע שאבו תלמידיו הקי ממנו מלוא פנינים שמחה, וע"כ אמר החווה אלנו מותר לנסוע שידוע שצדק לשמוח בשמחת מרעיו נתב החינוך שמורתו לנסוע מביתו גם בשנה הראשונה, ע"כ מותר לנסוע לחווה גם בשנה הראשונה.

אורים ותומים

בספח"ק באר מים כותב בוה"ל הרה"ק המגיד מקאונץ זי"ע אמר עליו כי הוא בבחינת אורים ותומים שהכל גלוי לפניו. וידוע שהי' נקרא בפני כל היחווה מלובלין" כי הי' צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו והוא בעצמו אמר פי"א שכשנברא הי בכוחו להסתכל מסוף העולם ועד סופו, ואחי"כ ראה כי לא יוכל לסבול זאת מגודל הרע שנמצא בהם ביקש מהשי"ת שיטלו ממנו זאת, ועכ"ז ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה רואה כמו ברחוק ד' אמות, ויותר הוא כמו כברה, בספר "החכמה מאיין" מובא ש' פנחס פאנצווער סיפר שאביו הי' פעם אצל הרב מלובלין וקרא לו החווה ואמר "בייא דיר אין פאנצווער ברענט" אביו נבחל ושאל "רבי בייא דיר אויכעט" שם החווה ידיו על מצחו נגד עיניו הקי ואמר לו "בייא דיר נישט" וכן הוה, והמגיד ממעורטש העיד עליו שראה גם דרי מעלה וכן הי' המעשה, שדרכו של המגיד הי' להתפלל תפלת שחרית בחדרו לבד, לאמירת אין כאלקינו הכניסו מנין מצומצם לחדרו, פי"א נכנס הרה"ק מלובלין, אמר המגיד שיצא ויביא אחר תחתיו כי הוא בטלן, אבל לא מצאו שם איש אחר להשלים המנין וממילא נשאר מהמנין, וכאשר פתח המגיד לומר אין כאלקינו, התעלף הרה"ק מלובלין ובקושי גדול הקיצו אותו, אמר המגיד הלא אמרתי לכם שהוא בטלן, כי כאשר ראה הפמליא של מעלה נתעלף, אמנם סיים המגיד הואיל והי' עכשיו מן המנין ויאר שהי' תמיד מן המנין, בספר תהלה למשה מביא שהרבנית הצדיקת של הרה"ק ר' אלעזר ניסן זי"ע שלחה קוויטל פי"א להרה"ק מלובלין ולא הי' להם אז רק ב' ילדים הי"ה הרה"ק הייטב לב זי"ע שהי' אז בן ד' שנים ועוד בת אחת ושמה ראכיל ע"ה כשקרא את השם יקותיאל יהודה אמר "עם שייטע ע"כ אמר כן הו' שהייטב לב זרח והאיר ע"פ תבל באור תורתו וצדקתו, ולאורו הלכו אלפים, ואילו הבת מרת ראכיל כאשר (המשך בעמוד ד)

צ'צ'ילי הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת "בית ועד לחכמים" שע"י מבצר החוללים קרית יואל והיו למראה עיניו של הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א

דינים ל'שבת ערב תשעה באב

- א) בשבת קודש מחצות היום ואילך אין לומדים אלא בדברים המותרים ללמוד בתשעה באב^א [שיבואר להלן], ועל כן אין אומרים פרקי אבות בשבת אחצ"ה^ב.
- ב) מי שלא העביר הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום עד שבת קודש אחצ"ה, מותר להעביר הסדרה^ג, אבל לא ללמוד פרש"י אע"פ שרגיל ללמודו בכל שבוע^ד.
- ג) ומותר לומר תהלים אפילו יותר מהרגילו^ה דאומרים אותו דרך בקשה ולא דרך לימוד.
- ד) אין הולכין לטייל מחצות היום ואילך^ו.
- ה) אין אומרים צדקתך בתפלת מנחה אבל בשחרית אומרים אב הרחמים^ז.

- ו) בסעודה שלישית מותר לאכול כל מועדים כסעודת שלמה בעת מלכותו^ח ומפסיקין מלאכול קודם השקיעה.
- ז) בסעודה זו ישב בדאבון נפש ולא ינהג בשמחה^ט ואין זה כאבילות בפרהסיא, דהוי דברים שבלב^י.
- ח) מהשקיעה ואילך אסור באכילה ושתי' ורחיצה, אבל לא יחלוץ המנעלים קודם שתחשך, דאסור להראות אבילות בשבת^{יא}, וכ"ש שאסור לישב על ספסל נמוך קודם צאה"כ.

דיני ל'יל תשעה באב

- י) כשמוגיע הזמן צאת הכוכבים יאמר ברוך המבדיל בין קודש לחול ויחלוץ תיכף המנעלים^{יב}.
- יא) מעיקר הדין מותר לילך בסניקער"ס שאין בהם תערובות עור, אף על פי שעשוי כמדת רגלו ואינו מרגיש שום קושי בהליכה

^א כדעת הרמ"א (סי' תקנ"ג סעיף ב') שכן הסכימו המג"א והרבה אחרונים, אבל יש החולקים על מנהג זה ויובא להלן.

^ב רמ"א (שם) וע' עטרת זקנים שכן הוא מנהג כל הקהלות.

^ג מג"א (תקנ"ד סק"ז) לפירוש השני, וכן מי שהוא אבל ל"ע מותר להעביר הסדרה שמורת בשבת כמ"ש המחבר ביור"ד (סי' ת' סעיף א') ע"ש.

^ד כדעת הבית לחם יהודה וברכי יוסף (ביור"ד סי' ת) דלא כלחם הפנים שמקיל בזה, וגם הגאון רא"ז מרגליות זצ"ל (בהל' אבילות דין י"ח) הכריע כהברכי יוסף, (והרוצה ללמוד פרש"י ולסמוך על הלחם הפנים בשבת זו, אין למחות בידו כיון שיש חולקים על המנהג וכדלהלן).

^ה דהמג"א (סי' תקנ"ד סק"ז) מקיל גם בת"ב עצמו בשעת מנחה, דלא מיקרי לימוד דהוי דרך בקשה, וכ"פ שם המ"ב (סק"ז) ועוד אחרונים, ועי' מה שיתבאר להלן בזה.

ומי שקשה לו ללמוד בדברים הרעים, יכול לסמוך על הט"ז (סי' תקנ"ג סק"ב) וכנסת הגדולה (הובא במג"א סק"ז), שחולקין בזה על הרמ"א וס"ל דבשבת עט"ב מותר ללמוד אחר חצות וכתב המשנ"ב (סק"י) דיש לסמוך ע"ז, וכן מצד בשורת תשורת ש"י (סי' שפ"ג עיי"ש, ובפרט שהמג"א (שם) כתב שמחמיר בזה כיון דיכול ללמוד דברים המותרים, ע"ש, א"כ מי שלא ילמוד בדברים המותרים, מותר ללמוד בשאר דברים גם למג"א.

^ו רמ"א (סי' תקנ"ג סק"ב) ולכו"ע קאי אף כשחל ערב ת"ב בשבת (שע"ת בשם ברכי יוסף).

^ז שו"ע (סי' תקנ"ט סעיף א') ורמ"א (סי' תקנ"ב סעיף י"ב).

^ח יד אפרים (רס"י תקנ"ט בשם הא"ר) ושע"ת (סוסי' תקנ"ב).

^ט שו"ע (סי' תקנ"ב סעיף י').

^י משנה ברורה (סי' תקנ"ב סק"ד).

^{יא} מג"א (סי' תקנ"ב סק"ד) בשם הרוקח ושבולי לט. [ואולם מה שהוציא המג"א מזה דלא יאכול במסיבת חברים, ע"ז חולק הבכור שור, דזה הוי כאבילות בפרהסיא אם רגיל בכל שבת לאכול במסיבת חברים והובא בשערי תשובה (סק"א) ומשנ"ב (סק"ג)].

^{יב} בכור שור (בסוף מס' תענית).

^{יג} לשון החיי אדם (כלל קל"ו דין א') וכ"כ המשנ"ב (סי' תקנ"ג סק"ז) בשם הגר"א.

^{יד} ע' ברמ"א (סי' תקנ"ג סק"ב) שבמוצאי שבת חולצין אחר ברכו אבל בזמנינו שכל אחד נמצא בביתו כדי לחלוץ בגדי שבת וללבוש בגדי חול, חולצין המנעלים ג"כ בביתם אחר אמירת ברוך המבדיל וכו' וכמ"ש במשנה ברורה (שם סק"ז בשם הפמ"ג) לגבי הש"ץ עיי"ש.

והמהמיר והולך עם סליפער"ס כזו שמרגיש קצת קושי בהליכה, תבא עליו ברכה.^{טו}

(יב) יראה להדליק האש בביתו כדי שהנשים יברכו ע"ז בורא מאורי האש, ולכתחילה צריכין לברך ע"ז קודם קריאת איכה, [דבאיכה אומרין במחשכים הושבני], ואם אחד שכח, מברך כל הלילה.^{טז}

(יג) אבל מי ששכח לברך על האש במוצאי שבת, אין לו לברך עוד, שאין מברכין על האש אלא בזמן בריאתו שהי במוצאי שבת.^{טז}

(יד) אין מברכין על הבשמים בליל ת"ב, משום דבא לתענוג לחזק את הנפש מאבידת הנשמה יתירה.^{טז}

(טו) נוהגין לישב על ספסל קמון כל שאינו גבוה 12 אינטשעס.^{טז}

(טז) מתפללין בנחת ודרך כפי כאבילים.^{טז}

(יז) אחר שמונה עשרה אומרים קדיש תתקבל קודם אמירת איכה, ואחר הקינות אומרים קדיש בלא תתקבל.^{טז}

(יח) אין מדליקין הלעקטער כרגיל, אלא כדי שכל אחד יוכל לקרוא הקינות בדוחק.^{טז}

(ט) אין אומרים זה לזה א גוטע נאכט וכן בבוקר אין אומרים א גוט מארגן,^{טז} ואם אחד אמר לו משיב לו בשפה רפה וכבוד ראש.^{טז}

(כ) כתב הרמ"א,^{טז} יש לאדם להצטער בענין משכבו שאם רגיל לישכב בב' כרים לא ישכב כי אם באחד, ויש בנ"א משימים אבן תחת מראשותיהם וכו', וימעט אדם מכבודו והנאתו בת"ב בכל מזה שאפשר, עכ"ל.

דיני יום תשעה באב עד חצות היום

(כא) יזהר שלא יטול ידיו שחרית אלא עד סוף קשרי אצבעותיו.^{טז}

(כב) כל זמן שהידים רטובין בשיעור טפח על מנת להטפיה אסור להניחם על עיניו או פניו, ואם נתנגבו עד שאין טופחים על מנת להטפיה מותר להניחם על עיניו או פניו.^{טז}

(כג) אסור להושיט אצבעו אפילו למים קרים בלי צורך.^{טז}

(כד) הילדים שאוכלין בת"ב, וכן אותן הנשים הצריכים לאכול בת"ב, לא יבדילו על הכוס, אלא ישמעו הבדלה במוצאי ת"ב.^{טז}

(כה) מברכין שעשה לי כל צרכי.^{טז}

^{טו} שערי תשובה (סי' תקנ"ד סק"א) בשם הפנים מאירות (ע"ג ג"כ משנה ברורה סי' תרי"ד סק"ה, ובה"ל שם ד"ה או).

^{טז} ט"ז (סי' תקנ"ו סק"א).

^{יז} משנה ברורה (סי' תקנ"ו סק"ד) בשם החיי אדם, עפ"י המבואר בסי' רצ"ט סעיף ו'.

^{יח} שו"ע (סי' תקנ"ו ס"א) ומג"א (סק"א), ולענין להריח בשמים בסתמא בת"ב יש בזה פלוגתת הפוסקים, וראוי למנוע.

^{יט} במג"א (סי' תקנ"ט סק"ב) הקיל לישב על שק שמפסיק בינו לקרקע, ומשנ"ב (סק"א) הוסיף להקל לישב על ספסל נמוך למי שקשה לו לישב על הארץ, והעולם מקילים עד ג' טפחים עפ"י מ"ש בספר עיון תפלה להקל עד ג' טפחים (הובא בספר מנהג ישראל תורה ע"ש), וכ"כ הדעת תורה (ביו"ד סי' שפ"ז) להקל בתיבה שאין חלל תחתיה עד ג' טפחים עפ"י דברי הפוסקים באו"ח (רס"ז ע"ג) דעד ג' טפחים מיקרי קרקע לענין שמותר לעמוד עליה בשעת תפלת י"ח עיי"ש, וכתב בהליכות שנה (פס"ז דין י"ד) דהיינו עד לערך פחות מ12 אינטשעס.

^כ רמ"א (סי' תקנ"ט סעיף א').

^{כא} רמ"א (סי' תקנ"ט סעיף ד').

^{כב} ט"ז (סי' תקנ"ט סק"ה) ומשנ"ב (סקט"ו).

^{כג} משנ"ב (סי' תקנ"ד סקמ"א) בשם א"ר וחי"א ושאר אחרונים.

^{כד} שו"ע (סי' תקנ"ד סעיף כ').

^{כה} בסי' תקנ"ה (סעיף ב') וע' בפנים מאירות (ח"ב סוסי' ק"ט) דענין זה לצער עצמו בענין משכבו הוא מצד חסידות עיי"ש עוד.

^{כז} שו"ע (סי' תקנ"ד סעיף י').

^{כח} מג"א (סי' תקנ"ד סט"ו) ומשנ"ב (סקכ"ב).

^{כט} שו"ע (סי' תקנ"ד סעיף ד').

^ל כ"פ הגה"צ דומ"ץ דק"י שליט"א, וכ"פ הגה"צ מקאפיש זצ"ל (בספרו משנת יעקב ח"ג על סי' תקנ"ו), שו"ת קנין תורה (ח"ה סי' נ"א) ושו"ת שרגא המאיר (ח"א סי' נ"ט), ומקילין עפ"י ד הגה"ק מבוטשאטש זצ"ל (בספרו עזר מקודש על אבע"ז סי' ס"ב) דיש לומר דבנשים אין איסור לאכול קודם הבדלה שאין בהם חשש שכתה כיון שהם שומעות מאנשים עיי"ש. ובצירוף דיש ראשונים הסוברים דבמוצאי ת"ב אין חיוב הבדלה כמ"ש בטור סי' תקנ"ו עיי"ש, וכ"ש בילדים שיש עוד סברא דלא שייך חינוך ע"ז דכשיגדילו לא יאכלו בת"כ, וגם דהוי רבותי' דתינוק.

הצות אם אינו כפרסום, אבל מלאכת פרהסיא כגון בנין אסור להניח הגוים לעשות, כל שאינו דבר האבד^{כב}.

דיני יום תשעה באב אחר הצות

לג) אחר הצות מותר לעסוק בכל מלאכה בעצמו וכ"ש ע"י גוי, ומכ"מ לא יקבע עצמו למלאכה או משא ומתן כ"כ עד שיסיח דעתו מן האבילות^{כג}.

לד) כל רחיצה שאינו של תענוג שרי, כגון נשים הרוחצות הירקות קודם הבישול, או רוחצין פניהם של הילדים כשנתלכלכו, ומכ"מ נכון שלא להשתמש במים חמים, אלא בצוננים, וכן כשמדיחין הכלי אכילה של סעודת שבת אחר הצות, ידיחנו במים צוננים^{כד}.

לה) וכן סיכה שאינו של תענוג שרי כגון להניח וועזעלי"ן על מכה^{כה}.

לו) מותר ללמוד איכה ואיוב ודברים הרעים שבירמי' עם המפרשים וכן פ"ג דמועד קטן או הלכות ט"ב והלכות אבילות^{כו}.

לז) כל הנ"ל מותר ללמוד רק פשוטן של דברים אבל דרך פלפול אסור, וכן אסור ללמוד איזה דרוש או קשיא ותירוץ אפילו בדברים הרעים, דזה מביא שמחה^{כז}.

כו) בסדר התפלה הנדפס בקינות של ת"ב, הושמט פרשת הקטרת ופטום הקטרת וכו'^{כח}, אולם יש נוהגין לומר כל זה קודם התפלה כמו בכל יום^{כט}.

כז) הש"ץ אומר ענינו בין גואל ישראל לברכת רפאינו, כמו בשאר תענית ציבור^ל, אבל אין אומרים ברכת כהנים בשחרית אלא במנחה^{לא}.

כח) בשעת הקינות אסור לדבר דבר או לצאת לחוץ, וכ"ש שלא לשוב עם גוי, דלא יסיה דעתו מן האבילות^{לב}.

כט) אחר הקינות אומרים אשרי ומדלגין למנצח, ואומרים ואתה קדוש עד הסוף ואומרים קדיש שלם בלא תתקבל ואה"כ עלינו וקדיש יתום^{לג}.

ל) עד הצות אין יושבין על הספסלים, ואע"פ שגמרו הקינות קודם הצות^{לד}.

לא) עד הצות אין אופין ומבשלין לצורך סעודת הלילה^{לה}, וכן אין עושין שום מלאכה שיש בו שיהוי כגון הצעת המטות והדחת הכלים שאכלו בהם בשבת וכדומה^{לו}, וכל שכן שאין עוסקין במלאכה ומשא ומתן עד הצות^{לז} והכל כדי שיהא יושב ומחשב באבלה של ירושלים ולהתאוונ ולהתעסק בהספד על החורבן^{לח}.

לב) מותר להניח הפועלים גוים לעשות מלאכה אפילו קודם

^{לא} דמבואר ברמ"א (סי' תקנ"ט סעיף ד') שאין אומרים פטום הקטרת אחר התפלה, וכתב המשנ"ב (בסי' תקנ"ד סוף סק"ז) דהוא הדין שאין אומרים אותה קודם התפלה.

^{לב} כ"כ בא"א מבוטשאטש (מהר"ת סי' תקנ"ט) דעיקר הקפידא שלא יאמרנו אחר התפלה, שאז בא אמירתה יותר מצד שמחה, משא"כ קודם התפלה שהוא משום ונשלמה פרים שפתינו, כודאי לא גרע מפרשת התמיד ע"ש באורך, וכ"פ בערוך השלחן (בסי' תקנ"ד סעיף ו'), וכ"פ הגאון ר"ש נאטנזאן זצ"ל (בספרו דברי שאול ויוסף דעת על יור"ד סי' שע"ו) ע"ש באורך.

^{לג} כן הכריעו האחרונים דלא כט"ז (סי' תקנ"ז סק"ב) ע' משנ"ב (שם סק"ג) ושעה"צ (סק"ד).

^{לד} דגול מרבבה (בסי' תקנ"ט) ודרך החיים.

^{לה} שו"ע (סי' תקנ"ט סעיף ה').

^{לו} שו"ע ורמ"א (סי' תקנ"ט סעיף ד') ואחרונים.

^{לז} מג"א (סי' תקנ"ט סק"ג) ומשנ"ב (סק"ב).

^{לח} שו"ע (סי' תקנ"ט סעיף ז').

^{לט} רמ"א (סי' תקנ"ד סעיף כ"ב) והמשל של הצעת המטות הוא בערוך השלחן (בסי' תקנ"ד סכ"א), והמשל של הדחת כלים כתב במקור חיים להחות יאיר (סוסי' תקנ"ד) וביוסף אומן (מנהגי ת"ב) ובפתחי תשובה (סוסי' תקנ"ד) בשם שו"ת שמלת בנימין והובא ג"כ באורחות חיים עיי"ש.

^ל שו"ע ורמ"א (סי' תקנ"ד סכ"ב).

^{לא} לשון הרשב"א (בחדו"א סי' ש"ו) הובא בב"י (בסוסי' תקנ"ט).

^{לב} עפ"י הרמ"א (הנ"ל) ושערי תשובה ורעק"א (שם) ודה"ח ומשנ"ב (בסקמ"ו וסקמ"ח).

^{לג} מג"א (סי' תקנ"ד סק"ז) ועיי"ש דאם נמשך בעסקיו עד שמסיח דעתו מן האבילות, בזה אמרו חז"ל דאינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה.

^{לד} מג"א (סי' תקנ"ד סק"א) ופמ"ג (שם), מטעם דבמים חמים א"א שלא התנה, עיי"ש.

^{לה} שו"ע (סי' תקנ"ד סעיף ט"ו) ועי' ביאור הלכה (שם).

^{לו} שו"ע (סי' תקנ"ד סעיף א' ב') ונושאי כלים, ועי' שבילי דוד (רסי' תקנ"ד) דמותר ללמוד הל' ת"ב כמו שמבואר ביר"ד שמתר לאבל ללמוד דיני אבילות.

^{לז} ט"ז (שם סק"ב) ומג"א (שם סק"ה), ועי' בשבילי דוד (הנ"ל) שהקשה ע"ז דגם הגמ' שבפ' ואלו מגלחין הוא קושיא ותירוץ ללמודו, ועוד דהא מסתמא

מותר ללמוד גם תוספות, [דמה לי קושיא ותי' בגמרא או קושיא ותי' בתוספות] וא"כ עיקר האיסור שהוא בעצמו לא יעסוק להקשות קושיא מעצמו, ע"כ דברי

השבילי דוד ונשאר בקושיא, וכעין זה הקשה גם המאמר מרדכי ונשאר בצ"ע.

תפלה אחר ענינו¹¹, ואם שכח גם שם אומרה קודם ותחזינה¹² [ואם שכח גם שם, יאמרה באלקי נצור קודם עשה למען שמך¹³].

דיני מוצאי תשעה באב

(מג) אסור ממנהגא לאכול בשר או לשתות יין במוצאי ט"ב עד למחר בחצות היום¹⁴, וכן אין לספר ולכבס או ללבוש בגדים מכובסין, או לשמוע מוזיק עד חצות היום¹⁵, [ובאופנים המותרים בט' הימים מותר גם עכשיו¹⁶].
(מד) ילדים בני ג' שנים שמגלחין אותם פעם ראשונה, מותר לגלחם ביום י' באב בבוקר¹⁷.

לח) יש מקילין לומר תהלים אחר חצות, שאינו בכלל לימוד כיון שאומרה דרך בקשה¹⁸.

(לט) כתב בשו"ע¹⁹ "לא ילך ויטייל בשוק כדי שלא יבא לידי שחוק וקלות והיתול", ומהאי טעמא נכון שלא לשחוק עם געמ"ס שיוכל לבא בהם לידי שחוק.

(מ) במנחה נוהגים לומר ד' פרשיות הן בתפילין דרש"י והן בתפילין דר"ת²⁰.

(מא) אומרים שיר של יום ואח"כ קוה ופטום הקטורת וכו' וקדיש דרבנן ואח"כ מתחילין תפלת מנחה²¹.

(מב) מי ששכח לומר נחם בבונה ירושלים, יאמרנו בשומע

ויה"ר שהימים אלו יתהפכו במהרה לששון ולשמחה אכי"ר

¹¹ המג"א (ס"י תקנ"ד סק"י) כתב דמנהג פוזנא שאין אומרים תהלים כלל בת"ב, ובמדינתנו נוהגין לאומרו במנחה, דאינו כתלמוד תורה שאסור כל היום, משום שאומרין דרך בקשה, והובא ג"כ בא"ר (סק"ב) בבאה"ט (סק"ד) ומשנ"ב (סק"ז, וע"ש בשעה"צ) ושאר אחרונים, ובשו"ת זרע אמת (ה"ג סי' ס"א) ביאר היטב דברי המג"א, לא מבעיא לאותן הסוברים דאמירת פסוקים דרך בקשה אין צריך שיברך ע"ז ברכת התורה (ע' סימן מ"ז סעיף ט') דבוודאי ה"ה בת"ב דמותר לומר פסוקים דרך בקשה, אלא אף להמחמירים ומצריכין ברכת התורה, אפ"ה מותר לומר פסוקים דרך בקשה בת"ב, דכשם שמתירין לומר איזהו מקומן וברייתא דר' ישמעאל אפ"פ שהם לימוד גמור, שנתקן כדי שכל אחד יאמר משנה וגמרא, אפ"ה מותר מטעם דאינו קורא דברים אלו דרך לימוד על דרך פיקודי ה' ישרים משמחי לב, אלא דרך מצוה בעלמא לקיים מצות והגית בו וכו' וא"כ ה"נ במזמורי תהלים, ואין הכי נמי מן הדין ה' מותר לאומרם אף בשחרית, אלא דבהרבה דברים נוהגין להחמיר בשחרית כמו תפילין ושיבת קרקע [ואמירת שיר של יום ופטום הקטרת] משום דתקיף אבילות דידי' עכ"ל הזרע אמת שם, וכ"כ בפמ"ג (א"א תקפ"ד סק"א) דאבל מותר לומר תהלים.

¹² ס"י תקנ"ד (סעיף כ"א).

¹³ כדמוכח בשערי תשובה (סוסי' תקנ"ה) וכ"פ במשמרת שלום (סימן מ' דין ד') וכף החיים (תקנ"ה סק"ז) דלא כמשנ"ב (בסי' תקנ"ה סק"ה) שסובר שאין קורין קר"ש עם התפילין וע"י בבצל החכמה (ח"ג סי' פ"ז) שהאריך לברר ולהצדיק המנהג שנוהגין לאומרו.

¹⁴ כ"כ בדרך החיים (בדיני תפלת מנחה בת"ב אות א') וקיצור שו"ע (סי' קכ"ד סעיף י"ט) וסידור היעב"ץ (בדיני מנחה בת"ב דין א').

¹⁵ ט"ז (ס"י תקנ"ז סק"א) ופמ"ג ודרך החיים וקיצור ש"ע ועוד, דלא כביאור הלכה (שם) שנקט כהחולקים על הט"ז.

¹⁶ הפמ"ג (במ"ז תקנ"ז סק"א) כתב דהט"ז כתב לאומרה קודם ותחזינה ומג"א וא"ר העתיקו קודם ועל כולם ע"כ צ"ע האיק יעשה, וע"כ בקיצור ש"ע כתב שאם שכחה בשומע תפלה גומר תפלתו ואינו אומרה עוד, וצ"ע לפמ"ג הנ"ל, וכן נראה בדרך החיים, אולם בביאור הלכה הביא מהרבה ראשונים שהנכון לאומרה קודם ותחזינה ושכן כתב המטה יהודה ומאמר מרדכי, וכ"פ הכף החיים (בסי' תקנ"ז סק"ב) וע"כ מי ששכח לאומרה בשומע תפלה יכול לסמוך על דבריהם ולאומרה קודם ותחזינה.

¹⁷ כף החיים (שם).

¹⁸ שו"ע (ס"י תקנ"ט סעיף א').

¹⁹ ט"ז (שם סק"א) ומג"א (סוסי' א') בשם רש"ל, והובא בכל האחרונים, וכתב שם המג"א שג"כ לא ישמע כלי שיר עד חצות.

²⁰ המג"א (שם) כתב שמנהג זה קיל יותר מהמנהג של ט' הימים, וע"כ בסעודת מצוה מותרין כל הקרואים לאכול בשר.

²¹ הנה לדעת החיי אדם (בכלל קל"ג דין י"ה) מותר לספר שערות הקטנים או לכבס בגדי הקטנים קודם שבוע שחל בו ת"ב, כיון שהוא ממנהגא ולא נהגו להחמיר בקטנים, ולדידי' ה"ה שמותר לספר ולכבס כסותם במוצאי ת"ב שג"כ אינו אלא מנהג, ועוד מביא הביאור הלכה (בסי' תקנ"ה ד"ה עד) מהמאמר מרדכי שכתב להקל לגמרי בתפלת אחר ת"ב אף לגדולים שדוקא בבשר ויין יש מנהג למנוע, ואף שבכה"ל מסיים ע"ז דקשה להקל בזה, מכ"מ בצירוף דעת החיי"א הנ"ל, ובצירוף שבמציאות קשה מאוד להמתין בזה עד חצות היום מחמת ריבוי הילדים כן ירבו, שצריך להולכים לחדר, ועוד טעמים, ע"כ מותרים לגלחם בבוקר יום עשירי באב, וכך הורה הגה"צ דומ"ץ דקרית יואל שליט"א.

להערות והארות אפשר לפנות : 845 662 4936 או ע"י הפעקס : 845 781 7213

לע"נ האשה החשובה מרת חי' רייזל ב"ר יונה ע"ה (האפמאן) - נפטרה כ"ז תמוז שנת תשס"ח לפ"ק

נתנדב על ידי משפחתה החשובה

ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה'

דקדקו המפרשים מה בא הכתוב להשמיענו באומרו על פי ה', דהלא כל התורה כולה נכתבה על פי ה'.

ויתבאר על פי דברי קדשו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע (הובא בהקדמת הספר נדיר השם) אהא דאיתא בוה"ק (שמות דף יב:) פורקנא דישראל לא תליא אלא בבכ"י, כד ישתלמון ויכלון בכ"י דמעוה דבכה עשו קמי אבוי, דאינון אחיתו לישראל בגלותיה, כיון דיכלון אינון דמעון בבכ"י דישראל יפקון מגלותיה, וקשה הלא מעת החורבן כבר בכו ישראל נהרי נחלי דמעוה ואיך אפשר שעדיין לא כלו דמעותיו של עשו, אולם ידוע (פסחים טו:) דמין במינו אפילו באלף לא בטל ומין בשאינו מינו בששים, והנה עשו בכה על הברכות שהיו דברים גשמיים מטל השמים ומשמני הארץ, ובכיותיהם של ישראל הם גם כן על דברים גשמיים הב חיי ומזוני, והוא מין במינו, ולכן לא בטלים הדמעוה של עשו, אבל אם יהיה בכיותינו על גלות השכינה ועל צער של מעלה, אז יתבטלו דמעוה של עשו מין בשאינו מינו, עכד"ק.

ובדרך זה אמרתי לפרש מה דאיתא במס' גיטין (דף נח.) מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לדרך גדול שברומי, אמרו לו חינוק אחד יש בבית האסורים, יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר מי נתן למשיסה ליעקב וישראל לבוויזים (ישעיה מב כד), ענה אותו תינוק ואמר, הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך ולא שמעו בתורתו, אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, אמרו לא זו משם עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל, ומנו רבי ישמאל בן אלישע. ודקדק א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' דברים) איזה חכמה יתירה ראה רבי יהושע בתינוק זה עד שהיה בטוח בו שהיא מורה הוראה בישראל, עי"ש מש"כ לדרכו. ולפי דרכינו יש לומר ולפרש שאלתו של רבי יהושע בן חנניה, כי התבונן בעצמו הלא מעת החורבן כבר שפכו בני ישראל נחלי דמעוה שיבנה בית מקדשניו, ועל זה שאל מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוויזים שלא נתבטלו עדיין דמעותיו של עשו הרשע בתוך דמעותינו ולא זכינו עדיין לישועה, על זה השיב אותו תינוק ואמר הלא ה' זו חטאנו לו, כי חטא הוא לשון חסרון, שהחסרון היה מפני שלא היה הבכיה על העדר כבוד שמים, והיינו דאמר הלא הויה"ה זו חטאנו, כלומר דכבוד שמו יתברך חסרנו, והיה כל הכוונה רק לצרכי עצמינו, ועל כן עדיין לא נושענו ולא נתבטלו הדמעוה של עשו הרשע בדמעותיו של בני ישראל.

ועל פי זה יש לפרש הכתוב בפסוקי התוכחה (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקב ואת את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור, וקשה למה הקדים את יעקב הלא אברהם היה קודם. וי"ל על פי מה שפי' כ"ק מן אמו"ר זללה"ה בכרך משה (פ' וישלח עמוד רכב) מה דאיתא במדרש (ב"ר פעה"ה ס"ג) דבשעה שראה יעקב עשו שהוא בא מרחוק תלה עיניו למרום ובכה וביקש רחמים מלפני הקב"ה, והכוונה שראה עשו שהוא בא מרחוק, היינו מרחוק בדורות העתידיים שעתידי עשו לשעבד את ישראל בזכות אותם הדמעוה שהוריד לפני אביו, ולכן תלה עיניו למרום ובכה, היינו שכיוון את דעתו למרום על גלות השכינה ועל צער של מעלה, ועל דבר זה הוריד דמעוה ובכה כדי שיתבטלו דמעותיו

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת מסעי תשס"ח לפ"ק - בעטלעהעם נתפרסם עיי"ו ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

של עשו בדמעוה שלו מין בשאינו מינו, עכ"ד. והנה אמרו חז"ל (תענית ה.) יעקב אבינו לא מת, ובכ"ז י"ל דכמו בשעתו תלה יעקב אבינו עיניו למרום ובכה עבור צער גלות השכינה, כמו כן הוא בכל הדורות עד ימינו אלה שיעקב אבינו משתתף בצרתן של ישראל באורך ימי גלותם, והוא ע"ד דכתיב (במדבר כ טו) וירעו לנו מצרים ולאבותינו, ופירש"י מכאן שהאבות מצטערים בקבר כשפורעניות באה על ישראל. וכיון שיעקב אבינו משתתף עם בני ישראל בצער הגלות, הוא תולה עיניו למרום להוריד בכ"י דמעוה למען כבוד שמו יתברך, ובזכות אותן הדמעוה יתבטלו דמעותיו של עשו הרשע. ומעתה יש לומר דלכן הקדים בפסוקי התוכחה וזכרתי את בריתי יעקב, כי בא בוה לחזק את בני ישראל כי באורך ימי גלותינו יזכור הקב"ה זכותו של יעקב אבינו, ואף אם דמעוה בני ישראל לא יהיו אך ורק למען כבודו ית"ש, ולא יהיה אפשר שיתבטלו בהם דמעותיו של עשו, מכל מקום זכותו של יעקב אבינו אשר לא מת זה יעמוד לנו, ובכל דור ודור במשך ימי הגלות יעקב אבינו נמצא עם בני ישראל והוא מוריד דמעוה עבור צער גלות השכינה, והם מבטלים דמעותיו של עשו הרשע, ובזכות אותן הדמעוה יצמיח לנו ישועה בקרוב.

והנה כתב בילקוט ראובני בפרשתן, כי בפסוק אלה מסעי בני ישראל נרמזו כל גליותיהן של ישראל, ורזא דמלה א'לה מ'סעי ב'ני ישראל, ראשי תיבות א'דום מ'די ב'ב'ל י'ון. ובכ"ז י"ל דכאשר ראה משה רבינו שנות הגלות אשר יעברו על בני ישראל, ובפרט הגלות האחרון גלות אדום תחת ידי עשו הרשע, ואף שכבר נשפכו נחלי דמעוה משך שנות הגלות עדיין לא נושענו, כי עדיין לא נתבטלו דמעותיו של עשו הרשע בדמעוה של בני ישראל, ולזה ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם, שרמז משה רבינו דיציאתנו מ"מ"ב מסעות הללו הנרמזים על שנות הגלות, זה תלוי על פי הויה"ה, שיתפללו בני ישראל ויורידו נחל דמעוה על כבוד ה' ועל צער השכינה, ולא על צרכי עצמם, וכאשר יבכו בני ישראל עבור כבוד שמו יתברך המחולל בגוים, הושענא למענך אלקינו, אז יתבטלו דמעותיו של עשו הרשע ויזכו לגאולה שלימה.

ב

עוד י"ל ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה', בהקדם מה דאיתא במסכת שבת (דף פח.) ותיצבו בתחתית ההר (שמות יט יז), אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כנגיית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא. וכתב באגרא דכלה (פ' יתרו) דענין הכפיה מבואר במדרש חז"ל (הובא בתפארת ישראל למהר"ל פ"ב) שרצה השי"ת שיהיה להם דין אנוסה לא יוכל לשלחה

כל ימיו (דברים כב טז). וזה שאמר (שמות כ יז) כי לבעבור נסו"ת אתכם, לשון אנוסה, בא האלהים ברוב מוראו, כדי שיהיה לכם דין אנוסה, עכ"ד.

והנה כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בשו"ת דברי יואל (אה"ע סי' קכ"ז) העיר על אמרינו (בפיוט יום ליבשה) ושוב שנית לקדשה ואל תוסיף לגרשה, דהלא מקרא מלא כתיב (ישעיה נ א) איה זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה וגו', ומשמע בגמרא (סנהדרין קה.) דאף כשחטאו ישראל מכל מקום מעולם לא שלח הקב"ה גט לבני ישראל, והאריך שם בכמה ראיות ממאמרי חז"ל דמשמע לכאן ולכאן, וטרח שם ליישב המדרשות חלוקות דבר דבור על אופניו, עי"ש באורך. ובאמת מדברי הפייטן משמע דהיה גירושין, מדאמר ושוב שנית לקדשה, ואלמלא היה גירושין לא היה צורך לקדש שנית. יהיה איך שיהיה כיון שהקב"ה קידש את בני ישראל באונס אף אם גירש אותנו חייב להחזירנו, דקי"ל (תמורה ה.) אונס שגירש כל ימיו בעמוד והחזרו, והקב"ה הוא שומר משמרתה של תורה, ועל כן יש לו חיוב להחזירנו אליו, ובדבר זה מתחזקים בני ישראל באורך ימי גלותם שלא יתייאשו עצמם מן הרחמים, ואף כי ארכה לנו הישועה ואין קץ לימי הרעה, עם כל זה כיון שקבלנו התורה בכפיה יש לנו דין אונס דכל ימיו בעמוד והחזרו, וחייב הקב"ה לגאלינו.

ומעתה י"ל דכאשר ראה משה רבינו מסעי בני ישראל באורך ימי גלותם, רצה לחזקם ולנחמם שלא יפלו ח"ו בסכך היאוש, וידוע כי מן החתם סופר זללה"ה בדרשותיו ביום ז' אב היה רגיל להזכיר מאמר המדרש (מכילתא יתרו פרשת בחודש השלישי) כשאתם זוכים אתם מונים לבנינו, וכשאין אתם זוכים אתם מונים לחורבנו. ואחרי כן היה החתם סופר מונה את מספר השנים כמה הם משנת החורבן אלף שבע מאות כו"כ שנים, ועדיין לא זכינו למנות מבנינו. בעוה"ר כהיום (שנת תשס"ח) הוא לפי החשבון אלף ותשע מאות וארבעים שנים מיום שחרבה בית מקדשנו, ועדיין לא נושענו, וכך עוברת שנה אחר שנה ואין אנו רואים סוף וקץ לימי הגלות, וחלילה אפשר ליפול בסכך היאוש, ולזה בא משה רבינו לחזק את בני ישראל דסוף כל סוף יבא הזמן אשר ירחם השי"ת ומבור גלות דלינו והעלנו, בעת שיעלה רצון העליון. ולזה ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם, הבטחה לבני ישראל שיזכו לצאת ממסעם הרמוז בו הגלות, על פי ה', בעבור פי ה' אשר אמר במתן תורה אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, וכיון שהיו בני ישראל אנוסים בדבר, על כן הדין עמם דלא יוכל לשלחה כל ימיו, ואם גירשה כל ימיו בעמוד והחזרו, והחוב מוטל על הקב"ה השומר משמרתה של תורה להחזירנו אליו, ושוב שנית לקדשה, והבטחה זו מחזיק אותנו באורך ימי הגלות, ואף על פי שיתמהמה ואין אנו רואים קץ הפלאות, עם כל זה אהכה לו בכל יום שיבא, ובני ישראל מאמינים באמונה שלימה שיבא הזמן אשר ירחם הקב"ה על בני ישראל ויוציאנו מן הגלות, כי בכל יום יש חיוב דאורייתא להחזירנו.

והשי"ת יעזור שנוכה לגאולה שלימה, ונזכה לביאת אליהו ויבשרנו בשורות טובות ישועות ונחמות, יחד עם משיח צדקינו אשר יבא לגאלינו, ונזכה להתרוממות קרן התורה וישאל והתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

אוצר הגנוז

(המשך מעמוד א)

ובזה א"ש הא דכתיב גבי מחלוקת דקרת וישמע משה ויפול על פניו ופירש"י מפני המחלוקת וכו' במחלוקתו של קרח נתרשלו דיו והי"ט כיון דאין מעבירין על מדותיהם א"א להתפלל עליהם כמו שעשה משה גבי מעשה העגל ומרגלים שהקב"ה ימחול להם זה א"א גבי מחלוקת ונמצא ענישין גם על עבירות ראשונות, וזה שמשה רבינו ע"ה לא הזכיר לישראל חטא העגל תחלה שעשו תשובה כדאמרינן בע"ז (ד') לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה הרי ישראל עשו תשובה וא"א למשה להוכיחין ע"ז אך במעשה דקרת שכל ישראל נתפתו עם קרח לחלוק על משה וא"כ אין להם תירוץ על מעשה העגל, דתשובה לא מהני וע"ז התחכם משה להזכיר תחילה מעשה קרח ואח"כ מעשה העגל וע"ש עוד, וע"י פניני קדם שהביא מדרשים על פי דברי המדרש פרשת תצוה (פרשה ל"ו) ויקחו לי תרומה שהתרומה הוא כפרה על העגל ומכיון שמצינו שקרח חלק על תרומת ומעשרות ממילא התעורר חטא העגל.

וע' חת"ס בת"ר ש"כ ע"פ"מ דאיתא בתרגום ירושלמי שמפרש ג"כ שכל אלו דברי תוכחת המה ודי זה קאי על עגל אבל מוסיף עליו לפרש עוד ודי זהב קאי על ארון הקודש וכלי המשכן שחפו ועשו משל זהב שכפר עליהם הנה הגם שעשית המשכן ה"י קודם החטא מ"מ המשכן עם ציפוי וכליו היו קיימים והיו להם תמיד לזכרון בהיכל ה' לכפר על חטאם ונפשותם ולכן קאמר ודי זהב באחרונה שמרמז גם על כפרתם שקיימת לאחרונה לעולמי עד וע"ש, וקודם לזה בדיה תופל ע"כ, ובדברי דוד להט"ז הקשה עוד דמול סוף ה' לו להביא בראשונה וכן שאר החטאים ותו קשה לישון מול סוף, דה"י די בסוף לחוד אלא הענין בזה דאמרינן ביזמא (ל"ה) תנא הלל מחייב הענינים ויוסף מחייב הרשעים דהיינו שהענינים יש להם זכות שהוכרחו לחטוא מתמת דוחק שלהם והלל מחייבם שה"י עני גדול ואפ"ה ה"י צדיק והרשעים יש להם זכות לומר אני נאה וטרוד ביצר ויוסף מחייבם שה"י יפה תואר ואפ"ה לא חטא בזה אמר כאן שמה שחטאו במדבר מחמת דוחק שלהם שה"י להם עניות בלחם ואמרו מי יותן מיתנו במצרים בשבתנו על סיר הבשר ובערבה ה"י להם זכות מחמת שהיו טרודים ביצרם שבנות מואב הלכו לפניהם ע"כ על אלו זכיות הביא מול סוף דהיינו שחטאים דאמרינן בערכין (ט"ז) שחטאו בירידה לים שאמרו המבלי אין קברים במצרים ובעליה אמרו כשם שאנתנו עולים מצד זה המה עולים מצד אחר ע"ז מכריע מול סוף, דמול היינו בשעת ירידתן מעל הים וסוף היינו בסוף כשעלו דמה שה"י זכות על המדבר מחמת עניות הרי בשעת ירידתן לים היו מלאים כל טוב כסף וזהב ומזון ואפ"ה חטא ונגד זכות של בערבה מכת טרידת יצרם הרי עבירה דעלייה מן הים דלא ה"י טרדת היצר הרע דראו השכינה בים וראו קריאת י"ס ושאר נסים ואפ"ה חטאו בעלייה שהיו מקטני אמנה כדאיתא בערכין ואח"כ אמר בין פארן שה"י להם זכות שלא חטאו שם כלל ישראל רק המרגלים ובין תופל ולבן שאמרו לחם הקלוקל בזה שזכות שלא חטאו נגד הקב"ה רק ביזיו המן בא השלישי דהיינו החצירות דהיינו מחלקת קרח שה"י שם כלל ישראל כמ"ש ויקהל את כל העדה מלמד שנתפתו כולם וגם חטאו נגד השי"ת דכל החולק על רבו כאילו חולק על השכינה נמצא נתבטלו שני זכיות של מרגלים ואמירת לחם הקלוקל מכת עבירה דקרת כמו שזכרנו, ועל חטא קרח יש קצת זכות מרובי העושר גרם להם כמו שפירש"י בפ' י' שחטא משה להקב"ה אתה גרמת להם שהשבעת להם כסף וזהב מה יעשה הבן שחטא ע"ז סוף ודי זהב שמביא רש"י הפסוק כסף הרביתי להם זהב עשו לבעל שפירושו ד"ל עשו הבעל מן הכסף ה"י להם תירוץ שהרובי של כסף גרם זה אבל זהב עשו לבעל וזהב לא ה"י רבוי ע"ז אמר גם כאן ודי זהב כלומר שהזהב ה"י להם די צרכם ולא רבוי נמצא שאין להם תירוץ ע"ז וע"ש עוד.

ובאשל אברהם מהגה"ק מ"ה אברהם ברודא ז"ל הביא רק ד"ל ע"פ"מ במדרש פ"ר תשא ע"ה"פ פסל לך ראה משה שחטאו ושבר הלוחות אמר מוטב שתהא דנונת בפניה ולא כא"א וזה תליא בהא אם משה היו שליח להולכה ואינה מקודשת עד שיגיעו הקידושין לידה ואם בא הקידושין מקודם שהגיע לידה אינו מקודשת שפיר תירוצו של משה יפה אבל אם נאמר דמשה ה"י שליח לקבלה וממילא כיון שקיבל השליח הכסף קידושין מיד נגמרו הקידושין אי"כ לא הועיל משה כלום בשבירת הלוחות כמובן, והנה ידוע דמידי דא"א המשלח מצי עבד לא מצי משיי שליח וא"כ כיון דאין ישראל יכולים לעלות לרקיע לקבל הקידושין בעצמם לא היו יכולין ג"כ שליח שליח לקבלה ובשבירת הלוחות נתבטלו הקידושין ונידונין כפניהו ויש תירוץ על חטא העגל והנה במחלוקת קרח אמרו כי לו העדה כולם קדושים ופירש"י כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה ואם כן סברו דאינם צריכים למשה דהא בעצמם גם כן היו יכולים לקבל התורה בסיני ואם כן שוב י"ל דמשה ה"י שליח לקבלה דהוי מידי דהמשלח מצי עבד ממילא לא הועיל שבירת הלוחות ועדיין הם כא"א וא"כ מיושב על נכון דבלא זה לא ה"י משה יכול להוכיחן על חטא העגל דהוי אמרו דמשה הוי שליח להולכה והועיל שבירת הלוחות וא"כ לא חטאו כלל ועל זה הוכיחן קודם על מחלוקת קרח דמוכת משם דסברו דגם הם היו יכולין לקבל התורה ושוב י"ל משה ה"י שליח לקבלה כנ"ל ואם כן לא הועיל בשבירת הלוחות ושפיר הוכיחן על חטא העגל.

כל המתאבל על ירושלים זוכה...

למה אנו זוכים על ידי האבילות

אמרו חז"ל כל מי שמתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ומי שאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה שנא' "ישמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה ישו איתה משוש כל המתאבלים עליה". (תענית ז')

אמר הקב"ה לישראל אתם גרמתם להחריב את ביתי ולהגלות את בני, הו שואלים בשלומה ואני מוחל לכם. (תנא דבי אליהו)

כל חכם מישראל שיש בו דברי תורה לאמיתו ומתאנע על כבודו של הקב"ה ושל ישראל ומתאוה ומיצר לכבוד ירושלים וביהמ"ק ולישועה שתצמח בקרבם וכו' זוכה לרוח הקודש. (נדר ארץ זוטא)

שבועה היא לפני שכל שחיכה למלכותי אני בעצמי מעיד בו לטובה, שנאמר (נפמי) א לכן חכו לי נאם ה' ליום קומי לעד, אבלים שצנטערו עמי על ביתי החרב ועל היכלי השמם, עכשיו אני מעיד בהם, שנאמר (ישעיה ה) את דכא ושפל רוח, אל תהי קורא את דכא אלא אתי דכא, אלו אבלים ציון שהשפילו את רוחם ושמעו את חרפתם ושתקו ולא החזיקו טובה לעצמם. (פסיקתא רבתי)

וכאן מקום שראוי להרחיב בו הדיבור, אלמלא לא היה אלא עון זה בדינו, שאין מתאבלין על ירושלים כראוי, די להאריך גלותינו, והיא בעיני הסיבה קרובה היותר גלויה עצומה וחזקה לכל השמדות המופלות הגדולות המבהילות הרעיונים, אשר נמצאו בנות, בכל מקום פזורינו על צארינו נדדנו לא הונח לנו להרגיע בגוים עם שפלותנו ענינו ומרדנו, לפי שיצא האבל הלו מלבנו בהיותנו שוקטים בארץ לא לנו, שכחו את ירושלים ולא עלתה על לבבנו, על כן כמת מלב שכחו מדור לדור, ונוסף גיון על גיונו ומכאובינו, וכל אוהב אמת יודה לדברינו, וכאשר יוכיח הנסיון ביחוד ביום השבורי לב, המר, מי ומי המתאבל ונאנו על חורבן הבית ושוממת ארצינו כראוי ממעמקי הלב, כמה דמעות נשפכות על זאת, ואין צריך לומר בשאר ימי השנה אין זוכר ואין פוקד ואין דבר ממנה אפילו במחשבה לא בא זכרונה, כאילו מקרה הוא היה לנו וכו'. (סידור היע"פ, ט"א)

הנה אנו מונים לבנינו שלמה בנאו ז' שנים והורדוס ששה שנים, ואנחנו עוסקים ובונים זה אלף ושבע מאות וע"י שנים, וזהו שאנו מונים בנינו לחורבנו כמה שני החורבן כך הם ימי הבנין, כי ההספד והבכי על החורבן הוא עצמו הבנין, והיינו בונה ירושלים ה', בונה והולך ובונה ע"י שנדחי ישראל הנדחים שבישראל מתכנסים, והם הם השבורי לב, שע"י לב א' הגדול הדורש מעורר ומשבר אותם ע"י אנתה המשברת והגוף והנדחים המתכנסים לשמוע קול הקורא אל ה' הם בעצמם השבורי ע"י הלב שלהם הוא המוכיח. (תת"ס)

לכן מי שמצפה לגאולה יזכה שיהא נדון בבית דין של הקב"ה, שכך הבטיחנו הברא שכוין שצפה למלכותו הקב"ה בעצמו יעיד עליו לטובה, ומי יכחש את הקב"ה אם הוא בעצמו יעיד עליו ביום הדין הגדול ונורא הבעור כתנור, שעל זה הזמן נאמר (נפתלי ריה) מי יזכה לפניך בדין, ועל המצפים לישועתו הקב"ה בעצמו יעיד עליו לטובה. (תקנת הגאולה)

כתב המר"ל בספרו נצח ישראל המיוסד על תקות הגאולה וז"ל, בני אל חי, זרע אברהם, תולדות יצחק, צאצאי יעקב, אל יאה קטן בעיניכם התוחלת והתקוה האזת שהיא לזכות ולצדקה עולמית וכו', לכן מה נעים תקותינו בו יתברך, ומה יפה אחרינתו של התקוה והתוחלת הזאת, שאם חשבה השי"ת לאברהם לזכות ולצדקה עד עולם, ומש"כ לישראל המיחלים לחסד ה' תמיד, ועיניהם מצפים וחוזרים ומצפים אל השי"ת. (מהר"י)

ומעתה נבא אל ביאור המאמר כל המתאבל על ירושלים, רצה לומר שמתאבל בפועל ובדברים, ואז הוא מוכיר לעצמו ולשכלו תמיד גודל הענימות והשלימות והתענוג הנערך ממנו, ובה אינו מניח לשכלו להתעבות ולהגשם כל כך עד שלא ישיג נעימות התענוגים האמתיים שנעדרו, וגם בבואם, אבל בהאבילות הזה הוא מלטש ומזכך תמיד שכל ובניית כני"ל הכל באר הטיב, וזה שאמרו זוכה, רצה לומר שהוא מוזכר שכלו שהוא עיקר האדם, ואמרו זוכה, רצה לומר נעשה זך ובהיר. (שמועה טובה)

והנה עיקר ענין האבילות והוא בכדי לעורר את עצמינו באבילות ומירות לב להזדכך את גופינו וגשמינו, כי כאשר אנחנו מוכירים ומסתכלים על גודל התגלות אלקות שהיה בזמן שהיה בית המקדש קיים, וגודל יקר תפארתנו, אזי במסתרים נבכה נפשנו ודאבה לבינו על העדר גילוי אלקות וכו', ובהו אנחנו מודככים, ולכן כאשר יגיע עת פקודתנו לטובה ויקבץ נדחינו בבית משיחנו במהרה בימינו, אזי נהיה אנחנו ראוים לקבל גודל מתיקות ידיות ועריבות התענוגים שיתגלה בעת ההוא, ואם לא היינו מתאבלים על כל הנ"ל, אזי שכחו אחר כך הארת אור התענוג הגדול, כמו שכתוב עין בעין יראו וכו', כי מרוב חומריותנו וגשמינותנו לא היינו ראוים לכך. (קדושת לוי)

כי הנה כל הירא ומר לבב על צער גלות השכינה הנה צריך לקום ולהתעורר לשחף עצמו על צער הגלות הזה כמבואר בכל הספרים, והאיש אשר כיוון לבו באמת בזה הנה השכינה היא בעצרו להושעו אח"כ בחסד בוקר בהשפעות טובות ורפואות כמבואר בזה"ק. (תפארת שלמה פ' בשלח ד"ה ויחא משה)

למנצח לדוד מזמור, קוה קוית ה' ויט אלי, זהו שאמר הכתוב (ישעיה כה) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו, אין ביד ישראל אלא הקויו, כדאי הן לגאולה בשכר הקויו. (ילקוט תהלים)

אמרו חז"ל כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה וכל המרבה להתאבל הוא מוסיף על עצמו אור חדש גדול לעתיד כי בגודל האבילות נראה כאלו עתה חרב ביה, והנה מכת המכה הגדולה של החורבן ביה נטלו ישראל אפוכי כדאיתא במדרש תם עונך בת ציון וכו', ויתבאר לקמן והמתאבל נראה בעיניו כאלו עתה נעשה החורבן ושוקל אפוכי וכן הוא תמיד באבילותו ואז מוזכר לגמרי ומתבטליו הקליפות ואז יבא האור הגדול בלי הפסק שום מסך. (שליח הקי)